

POSTANOWIENIE

Dnia 28 stycznia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Beata Janiszewska (przewodniczący)

SSN Marcin Krajewski

SSN Joanna Misztal-Konecka (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa N. Spółki Akcyjnej w T.
przeciwko B. S.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 28 stycznia 2021 r.,
zażalenia pozwanej
na wyrok Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 19 czerwca 2020 r., sygn. akt I AGa (...),

**uchyla zaskarżony wyrok, pozostawiając rozstrzygnięcie o
kosztach postępowania zażaleniowego Sądowi wydającemu
orzeczenie kończące postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

1. Wyrokiem z 19 czerwca 2020 r. Sąd Apelacyjny w (...) uchylił, na skutek apelacji powódki N. Spółki Akcyjnej w T., wyrok Sądu Okręgowego w G. z 30 sierpnia 2019 r., w sprawie przeciwko B. S. o zapłatę oraz przekazał sprawę do ponownego rozpoznania, pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach postępowania odwoławczego sądowi pierwszej instancji.

Sąd Apelacyjny wskazał, że u podstaw rozstrzygnięcia kasatoryjnego legło przyjęcie, że Sąd drugiej instancji przeprowadzałby w toku postępowania

odwoławczego postępowanie dowodowe w całości, celem dokonania oceny dowodów i ustalenia stanu faktycznego (art. 386 § 4 k.p.c.). Sąd Apelacyjny nie jest właściwy do dokonywania tego typu ustaleń, a jedynie do ich weryfikacji bądź uzupełnienia, gwarantując tym samym stronom prawo do dwuinstancyjnej kontroli przyjętych okoliczności.

W ocenie Sądu drugiej instancji Sąd Okręgowy oddalił wnioski stron o przeprowadzenie dowodu bezpośredniego, powołując się na dysponowanie dowodami o charakterze pośrednim, oddalił bowiem wniosek stron o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków, uznając, iż wystarczające będzie oparcie się na protokołach z zeznań tych świadków złożonych w toku postępowania przed Sądem Okręgowym w T. w sprawie sygn. akt VI GC (...). Zdaniem Sądu Apelacyjnego nie można pominąć dowodu bezpośredniego lub mniej pośredniego zgłoszonego przez stronę, powołując się na to, że dysponuje się innymi dowodami, które mają charakter pośredni lub bardziej pośredni. Sąd Okręgowy nie przeprowadził dowodu z zeznań świadków, poza zeznaniami świadka J. S.. Nie przeprowadził dowodu z zeznań świadka R. S., na których oparł się w zasadniczej mierze, ustalając stan faktyczny i dając wiarę jego zeznaniom złożonym w innym postępowaniu. Sąd pierwszej instancji nie przeprowadził dowodu z zeznań stron, w tym powoda, pomimo złożonego wniosku, uznając za wystarczające zeznania złożone w innym postępowaniu. Wnioski dowodowe obejmujące zeznania świadków i stron zostały zgłoszone przez obie strony procesu, zaś Sąd Okręgowy oddalił je postanowieniem na rozprawie w dniu 16 sierpnia 2019 r., podnosząc, że były spóźnione oraz że wskazani zostali przesłuchani w postępowaniu przez Sądem Okręgowym w T. w sprawie w sprawie VI GC (...).

2. Na powyższy wyrok zażalenie złożyła pozwana, wskazując na naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. oraz art. 162 k.p.c. Wniosła o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

3. Rozpoznając przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. zażalenie na kasatoryjne orzeczenie sądu drugiej instancji, Sąd Najwyższy bada jedynie, czy sąd ten prawidłowo zastosował art. 386 § 2 lub 4 k.p.c. Zgodnie z tymi przepisami, sąd

drugiej instancji może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania tylko w przypadku nieważności postępowania (§ 2), nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy zachodzi konieczność przeprowadzenia przez ten sąd postępowania dowodowego w całości (§ 4).

Zażalenie na orzeczenie kasatoryjne służy przeprowadzeniu kontroli, czy orzeczenie zostało prawidłowo oparte na jednej z wymienionych przesłanek, a zatem, czy powołana przez sąd odwoławczy przyczyna uchylenia odpowiada ustawowej podstawie. Przedmiotem badania przy rozpoznaniu zażalenia jest istnienie procesowych podstaw wydania przez sąd drugiej instancji wyroku (postanowienia) kasatoryjnego, zamiast merytorycznego zakończenia sprawy. Przedmiotem oceny Sądu Najwyższego jest ewentualny błąd sądu odwoławczego przy kwalifikowaniu określonej sytuacji procesowej jako odpowiadającej powołanej przez ten sąd podstawie orzeczenia kasatoryjnego (postanowienie Sądu Najwyższego z 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, OSNC 2013/3/41; postanowienie Sądu Najwyższego z 14 marca 2019 r., IV CZ 94/18), stąd w zależności od wyniku tej oceny Sąd Najwyższy albo oddala zażalenie, albo uchyła zaskarżony wyrok (postanowienie) (postanowienie Sądu Najwyższego z 19 grudnia 2012 r., II CZ 141/12; postanowienie Sądu Najwyższego z 6 sierpnia 2014 r., I CZ 48/14; postanowienie Sądu Najwyższego z 22 lutego 2018 r., I CZ 22/18; postanowienie Sądu Najwyższego z 28 marca 2018 r., V CZ 18/18).

4. Zażalenie pozwanej zasługuje na uwzględnienie. Trafnie bowiem skarżąca zarzuca naruszenie art. 386 § 4 k.p.c.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że zgodnie z art. 386 § 4 K.p.c. poza wypadkami przewidzianymi w § 2 i 3 tego przepisu sąd drugiej instancji może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania tylko w razie nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Rozstrzygnięcie o uchyleniu wyroku i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania następuje w razie stwierdzenia takich wad orzeczenia w postępowaniu sądu pierwszej instancji, których sąd drugiej instancji nie może sam usunąć, wydając wyrok reformatoryjny. Oznacza to, że sąd drugiej instancji powinien

dokonać zmiany orzeczenia sądu pierwszej instancji, a jedynie - w razie wystąpienia przesłanek powołanych w art. 386 § 2 lub § 4 k.p.c. - uchylić wyrok i przekazać sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. Prowadzenie przez sąd drugiej instancji uzupełniającego postępowania dowodowego i orzekanie reformatoryjne powinno zatem stanowić regułę, albowiem przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania znacznie przedłuża czas postępowania dowodowego (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 6 marca 2018 r., II UZ 118/17; postanowienie Sądu Najwyższego z 21 lutego 2018 r., III PZ 15/17; postanowienie Sądu Najwyższego z 29 października 2020 r., III PZ 6/20).

Sąd drugiej instancji może przekazać sądowi pierwszej instancji sprawę do ponownego rozpoznania tylko wtedy, gdy sąd pierwszej instancji nie przeprowadził w ogóle żadnego postępowania dowodowego albo przeprowadził dowody wyłącznie na okoliczności nieistotne dla rozstrzygnięcia sprawy lub gdy uchybienia formalne sądu pierwszej instancji powodują potrzebę powtórzenia przeprowadzonego w sprawie postępowania dowodowego w całości. Nawet potrzeba znacznego uzupełnienia postępowego dowodowego nie może stanowić podstawy wydania przez ten sąd orzeczenia kasatoryjnego (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 27 kwietnia 2018 r., IV CZ 22/18; postanowienie Sądu Najwyższego z 21 marca 2018 r., V CZ 9/18; postanowienie Sądu Najwyższego z 29 września 2017 r., V CZ 58/17). Jeżeli konieczne jest jedynie uzupełnienie braków postępowania dowodowego w określonej kwestii lub przeprowadzenie dowodów, które sąd pierwszej instancji bezpodstawnie pominął, nie zachodzi podstawa do uchylenia wyroku, gdyż sąd drugiej instancji, jako sąd merytoryczny, obowiązany jest na podstawie art. 382 k.p.c. uzupełnić postępowanie dowodowe w niezbędnym zakresie (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 listopada 2017 r., I CZ 105/17).

W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd Apelacyjny wskazał, że w sprawie wynikła sytuacja, w której przeprowadziłby w toku postępowania odwoławczego postępowanie dowodowe „w zasadzie” w całości. Z samych rozważań Sądu Apelacyjnego wynika jednak, że Sąd pierwszej instancji przeprowadził część dowodów, w tym z zeznań świadka J. S., analizował korespondencję elektroniczną między stronami wraz z załącznikami, wyciąg

z rachunków bankowych, potwierdzenia przelewu, jak również dokumenty prywatne tj. umowę sprzedaży zawartą w formie aktu notarialnego z 17 czerwca 2014 r., oświadczenie o potrąceniu z 17 czerwca 2014 r. wraz z załącznikiem, fakturę nr (...), oświadczenie pozwanej o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia, zawiadomienie o zajęciu wierzytelności z rachunku bankowego, pisma przedsądowe kierowane przez pozwaną do powoda, faktury sprzedażowe i faktury korygujące.

Źródłem nieprawidłowości w prowadzonym postępowaniu, zdaniem Sądu drugiej instancji, było nietrafne oddalenie wniosków dowodowych stron i przyjęcie, że wnioskowani przez strony świadkowie zostali przesłuchani w postępowaniu przed Sądem Okręgowym w T. w sprawie VI GC (...), zaś dowód z protokołów zawierających zeznania tych świadków został w niniejszej sprawie przeprowadzony.

Stwierdzone przez Sąd Apelacyjny luki w postępowaniu dowodowym przed Sądem pierwszej instancji nie wiążą się jednak z potrzebą jego ponowienia w całości, a mogą jedynie prowadzić do uzupełnienia materiału dowodowego w postępowaniu w drugiej instancji i dokonania lub modyfikacji ustaleń na podstawie zebranego w sprawie materiału dowodowego. Ewentualne uchybienia Sądu Okręgowego, dostrzeżone przez Sąd drugiej instancji, powinny zostać w systemie apelacji pełnej usunięte bezpośrednio w postępowaniu apelacyjnym. Sąd Apelacyjny nietrafnie przyjął więc, że zachodzi okoliczność, o której mowa w art. 386 § 4 k.p.c.

5. Jak już wyjaśniono wyżej, kontrola w toku rozpoznawania zażalenia do Sądu Najwyższego na orzeczenie sądu drugiej instancji uchylające zaskarżony apelacją wyrok i przekazujące sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania (art. 394¹ § 1¹ k.p.c.) ogranicza się do sprawdzenia istnienia wskazanej przez sąd odwoławczy podstawy wydania orzeczenia kasatoryjnego, tj. istnienia - w przypadkach, których dotyczy art. 386 § 4 k.p.c. - nierozpoznania istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji lub konieczności przeprowadzenia w sprawie postępowania dowodowego w całości. Kontrola ta nie obejmuje badania prawidłowości innych czynności procesowych podjętych przez sąd drugiej instancji (postanowienie Sądu Najwyższego z 30 września 2020 r., IV CZ 51/20).

W związku z powyższym usuwa się spod kontroli Sądu Najwyższego wskazany w zażaleniu zarzut naruszenia art. 162 k.p.c. poprzez przyjęcie, że powód miał prawo skutecznie podnosić w apelacji ewentualne naruszenia Sądu pierwszej instancji związane z postępowaniem dowodowym pomimo, iż nie uczynił tego na posiedzeniu w dniu 16 sierpnia 2019 r., ani też nic uczynił tego na posiedzeniu publikacyjnym w dniu 30 sierpnia 2019 r. Rozważania w tym zakresie nie mieszczą się bowiem w zakresie kontroli przewidzianej w ramach rozpoznawania zażalenia, o którym mowa w art. 394¹ § 1¹ k.p.c.

6. Z tych względów orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵ § 1 zd. 1 w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c., o kosztach postępowania zażaleniowego rozstrzygając zgodnie z art. 108 § 2 w zw. z art. 391 § 1, 398²¹ i 394¹ § 3 k.p.c.

jw